

Anul 2019

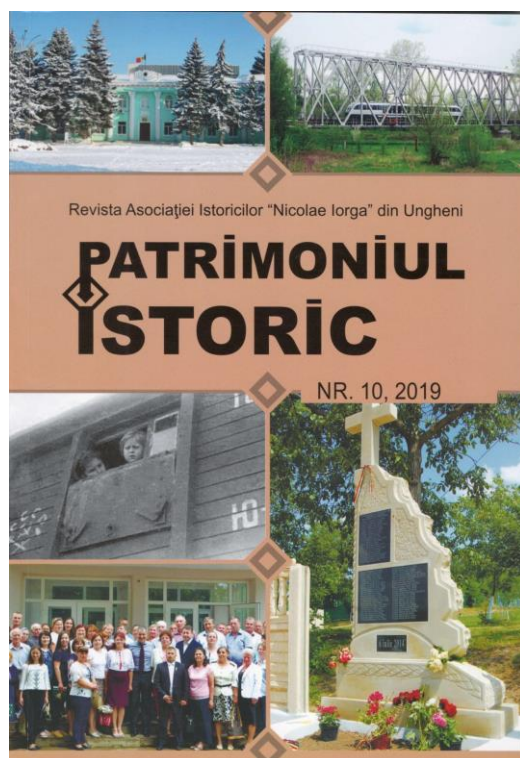
Apariții editoriale

Preocupările privind istoria – cunoașterea locală au devenit o realitate în realizarea conexiunii cu evenimentele petrecute în istoria națională și universală, ceea ce motivează o pledoarie în favoarea creării revistei locale „Patrimoniul Istorice”, un izvor de informații care vine în sprijinul elevului în înțelegerea justă a procesului istoric desfășurat pe locurile natale. Un astfel de comportament cultural – educativ, ar trebui să sensibilizeze publicul față de memoria comunitară,

Apariția unui număr nou al revistei Asociației Istorice „Nicolae Iorga” din Ungheni, „Patrimoniul Istorice” este întotdeauna un eveniment nu doar al autorilor, dar și al întregii societăți. Prin aceasta, în pofida tuturor vicisitudinilor timpului, se demonstrează că cercetarea științifică istorică avansează, cuprinzând probleme de interes major din istoria veche, medie, modernă și contemporană a localității. Prin varietatea tematicii sale, revista se adresează atât specialiștilor, cât și unui cerc larg de cititori pasionați de problemele istoriei (cadre didactice din învățământul general și universitar, cercetători, oameni de artă, elevi, părinți).

Aparițiile editoriale 2019, sunt închinată comemorării a 70 ani de la deportările din 1949. Fiind desfășurate în masă și în valuri succesive, deportările au constituit una din cele mai dureroase pagini din istoria românilor basarabeni. Metoda de luptă împotriva „dușmanului poporului”, element cheie al planului de colectivizare a agriculturii, politica de deznaționalizare și deportările din Moldova sovietică trebuiau în cele din urmă să ducă la depopularea spațiului dintre Prut și Nistru, la strămutarea populației românești din Basarabia în regiunile îndepărtate ale URSS, Siberiei, Kazahstanului.

În esență, materialele acumulate în această ediție, printr-un efort profesional al autorilor au creat un monument consacrat memoriei și istoriei traumatizante, care urmează să fie asumat în complexitate de societate. Aceste achiziții editoriale constituie un rod al unei experiențe valoroase în domeniul cercetărilor, fiind un adevărat izvor de cunoaștere pentru tânăra generație, cuprinzând trei capitole: istoria locală, istoria memoriei și cronică vieții științifice.

Un exemplu elocvent ar fi **lucrarea „Deportările și represiunilor din Costuleni”, autor profesorul de istorie, dl. Prepelită Corneliu**, care descrie drama tragică a costulenilor deportați, chiar din mărturiile supraviețuitorilor aceluia genocid instituit de Stalin. Moara stalinistă de deportare 1941-1949 a măcinat fără cruțare mulți locuitori din sat. La întocmirea listei s-au săvârșit și fărâdelegi din motive subiective, intrigi, invidie, mai întâi au fost deportați cei înstăriți, apoi primari ai satului din perioada României Mari, printre care: Cladico Anton, Rudico Andrei, Crăciun Afanasie, Păduraru Ion. Aceștia li s-au luat bunurile din proprietate: casa, sarai, teren arabil, plug, animale....toate fiind documentate în procesele verbale din arhivă.

În interviul realizat la 20 martie 2016 de profesorul de istorie Rudico Vasile și eleva clasei a IX-a, Goian Evelina cu Petru Vrabie, fiul familiei deportate în 1949, se descrie multă durere și suferință, dar și despre efortul de a supraviețui în acele condiții dramatice: intervenția în casa părintească în toiul nopții, perchezițiile violente, ordinele răspicate rostite în limba rusă, acomodarea la noua locuință, revenirea acasă. Mărturiile persoanelor intervievate sunt dovada unui fenomen mai complex care vorbește despre o demnitate a deportaților, o luptă și un sacrificiu continuu.

Dl Alexandru Sîrbu, profesor de istorie, gimnaziul „M. Eminescu”, Baimaclia a descris „Represiunile staliniste din cadrul raionului Baimaclia în anii 1940-1941” și „Deschiaburirea țăranilor 1944-1956”.

Din fostul raion Baimaclia, printre primele victime ale organelor de represiune sovietice în anul 1940 au fost: Bugeac Stepan, Dobrovolschi Constantin, Gustin Dumitru, Gustin Melania, Lolev Ivan, Pavliuc Ion, Pîrvan Vasile, Tenper Iosif, majoritatea acuzați în temeiul art. 58 din Codul Penal, apoi intelectualii satelor: primarii, care „fiind români, cu adevărate sentimente civice și dând dovadă de bun spirit gospodăresc erau denunțați și arestați. O altă categorie supusă represaliilor era cea profesională și anume învățătorii, cărora li se aduceau acuzații de genul „agent al siguranței”, „agitație antisovietică” și polițistii.

Formele de teroare aplicate împotriva populației au fost execuțiile extrajudiciare, efectuate de agenții NKVD, fără judecată: arestați, superficial anchetați, apoi

CUPRINS	
I. ISTORIE LOCALĂ	
Mariana Vasilachi, Monumente neo-eneolitice pe teritoriul raionului Ungheni	7
Corneliu Prepelită, Deportările și represiunile din Costuleni	24
Sîrbu Alexandru, Represiunile staliniste din cadrul raionului Baimaclia în anii 1940-1941	45
Sîrbu Alexandru, Lungu Gheorghe, „Deschiaburirea” țăranilor din raionul Baimaclia (1944-1956) și al doilea val de deportări (1949)	53
Iurie Cujbă, Foamea – instrument al terorii comuniste în ținutul Ungheni	66
Octavian Țicu, Românii/moldovenii dintre Krasnoiarsk și Irkutsk: o altă față a deportărilor	73
Irina Rusu, Noi date cu privire la situl arheologic de la Țăghira – Dealul Măgura	90
Sergei Bodean, Vasile Iucal, Monoxila de la Măcărești, Ungheni. Considerații preliminare	101
II. ISTORIA MEMORIEI	
Alexei Tulbure, Interviu cu Eugenia Lazarev (Loghin), deportată în 1949 din satul Costuleni	107
Tatiana Domanciuc, Istoria trăită – istoria povestită (interviu cu Tecla Zlati, deportată în 1949 din s. Enichioi)	116
Erica Bovari, Jessica Bovari, Interviu cu Larisa Lucașciuc (Macovoz), deportată în 1949	134
III. CRONICA VIETȘII ȘTIINȚIFICE	
Anatol Petrencu, „Nu da, Doamne, nimănui soarta deportatului!”	139
Victoria Cibotari, Conferința Științifică „Istoria și cultura locală”, 17 iunie 2018, Costuleni, r. Ungheni	146

coborâți în beciuri și împușcați în ceafă. Drept dovadă sunt anexate procesele verbale și listele celor care au fost supuși represiunilor staliniste și celor deportați. Majoritatea celor deportați din localitățile raionului Baimaclia au fost încadrați în categoria „chiaburilor”.

Numeroase familii de chiaburi n-au rezistat presiunii economice și politicii de impozitare și, în consecință, au părăsit gospodăriile lor și s-au mutat la oraș, unde s-au angajat la lucru la întreprinderile industriale, transporturi, la șantiere, fiind o „autodeschiaburire”.

Despre una dintre marile catastrofe ale umanității „Foametea – instrument al terorii comuniste în ținutul Ungheni”, relatează Iurie Cujbă, profesor de istorie, muzeograf. După cum afirma Larisa Turea în Cartea foametei 2008, „regimurile comuniste nu pot fi dissociate de fenomenul foametei, care este un instrument eficient de manipulare și dezumanizare”. Mărturiile victimelor din raionul Ungheni, Iulița Efrim, originară din Cornești, afirma că începând cu 1946, regimul comunist a declanșat fenomenul „gospostavca”, ceea ce înseamnă acapararea de la țărani a tot ce ține de pâine, de frică oamenii dădeau totul. În condițiile foametei, acest regim, în loc să acorde ajutor înfometaiților, a intensificat acțiunile de represalii. Un alt exemplu, relatează Novită Trofim, locuitor al satului Unțești, „acest regim nu acorda nici un ajutor, din contra, ne ia ultimele rezerve și oamenii mor de foame, din zi în zi, tot mai mulți...”. Oamenii se alimentau cu urzici, steji, buruiene, se umflau și mureau, o astfel de alimentație provoca distrofie acută în rândurile populației. În anul 1947 în Ungheni din 4523 locuitori, 41 erau bolnavi de distrofie. A sporit numărul crimelor, furturilor, jafurilor și asasinărilor în rândul populației.

Evenimentele descrise sunt urmări ale interesului unui Imperiu al Răului-URSS, care s-a manifestat nemilos față de popor timp de aproximativ 50 de ani.

Coordonatorul proiectului Expedițiile Memoriei, dl Octavian Țicu prezintă lucrarea „Românii/moldovenii dintre Krasnoiarsk și Irkutsk: o altă față a deportărilor”. În urma unei expediții în ținutul Krasnoiarsk și regiunea Irkutsk din Federația Rusă, unde timp de 22 zile au desfășurat mai multe investigații de arhivă și teren. Motivul care a determinat această expediție au fost deportările unui număr mare de deportați -6000 de basarabeni, în anul 1949 în Irkutsk. Majoritatea celor deportați în această regiune erau folosiți la tăierea pădurii, prelucrarea lemnului și defrișare, la construcția caselor și ridicarea satelor, un exemplu ar fi satul Veselyi, ridicat în totalitate de basarabeni.

După recensământul din 2002, actualmente, în regiunea Irkutsk locuiesc puțin peste 2000 de moldoveni, ceea ce reprezintă 0,08% din populația regiunii, denumiri de străzi „Moldoveneasca”, nume de familii Moldavschi...

Realitățile constatate în aceste regiuni, ne arată că, istoria acestor români, dar mai ales viitorul lor depind de necesitatea asumării responsabilității istorice pentru soarta lor din partea Republicii Moldova.

„Monoxila de la Măcărești, Ungheni”, lucrare descrisă de Sergiu Bodean și Vasile Iucal, arată proveniența acesteia. În anul 2012, a fost găsită o veche ambarcațiune de lemn în râul Prut, în apropierea satului Măcărești, raionul Ungheni, la 1,8 km nord-vest de biserica localității. Din spusele localnicilor, barca a ieșit la iveală ca urmare a secetei accentuate și a scăderii nivelului apei în râul Prut. Fiind extrasă din apa râului și din cauza expunerii îndelungate la factori atmosferici, piesa a căpătat pe toată lungimea crăpăturii longitudinale. Această monoxilă este confecționată dintr-un trunchi de copac, în interiorul ei se observă urme lăsate de unelte folosite. Dimensiunile acesteia cuprinde 5m lungime, 0,7m lățime, 0,47m înălțimea, 2-4 cm grosimea plășilor.

Monoxila se află la Muzeul de Istorie și Etnografie din orașul Ungheni, actualmente fiind inclusă în expoziția permanentă a instituției. Aceasta este prima descoperire de acest gen documentată cert în bazinul râului Prut din Republica Moldova, furnizând informații privind navigația pe cursurile de apă și tipurile de ambarcațiuni folosite.

Capitolul II „Istoria Memoriei” cuprinde trei interviuri cu persoanele deportate în anul 1949 realizate de Alexei Tulbure, Tatiana Domanciuc și Erica Bovari. Într-adevăr, mărturiile oamenilor de rând reprezintă un izvor de cunoștințe istorice, astfel putem scrie adevărata istorie.

Una din aceste istorii este cea a fostei deportate Eugenia Lazarev, a.n. 1941, născută în satul Costuleni, raionul Ungheni, interviu realizat în 2012. Au fost relatate cu tristețe amintirile deportării: cine i-au ridicat, cât a durat calea spre Siberia, cu ce se alimentau, cum s-au acomodat în noua locație, care au fost relațiile cu localnicii și revenirea acasă. Fiind patru copii în familie, părinții buni gospodari, creșteau animale, păsări, prelucrau pământul și se ocupau cu lemnăria. Într-o noapte, pe la ora patru, au fost ridicați de persoane străine și de cei din conducerea satului, care le-au oferit doar 20 minute pentru a lua necesarul: haine, așternut, mâncare: făină, brânză, jumere. Au ajuns cu greu, deja era frig în Irkutsk, fiind localizați în barăci, încercând să facă față iernilor reci, condițiilor antisănătore. În următorul an li s-au permis să-și construiască propria casă, apoi părinții plecau la lucru, copiii mergeau la școală. Așa a fost până în 1957, când s-au întors acasă, s-au simțit și mai străini, parcă purtau vreo vină că au fost deportați.

Aceste apariții editoriale din 2019 nu pot fi decât benefice din perspectiva conturării unei societăți democratice, care să valorifice idealurile umane, pacea și demnitatea națională.

Timoșco Oxana
profesoară de istorie, grad didactic I

E deja o tradiție ca la 23 aprilie de Ziua Internațională a Cărții și a dreptului de Autor și Ziua Profesională a Bibliotecarilor, Biblioteca Publică Raională "Dimitrie Cantemir" din Ungheni să decerneze premiile „Ex Libris. Nadejda Mihai, directoarea instituției, a specificat că instituția acordă aceste distincții pentru partenerii fideli, pentru cele mai active bibliotecare și pentru cei care promovează lectura în comunitate.

Astfel, la 23 aprilie, pentru motivarea lor, 12 persoane le-au fost decernate premii Ex Libris” cu diferite titluri ca : ”Cel mai bun susținător”, ”Cel mai fidel partener al bibliotecii”, ”Cel mai bun promotor și susținător al bibliotecii”, ”Cel mai bun bibliotecar a anului”. s-au ales cu un testimoniu, dar și un premiu special.

În cadrul acestei Gale, președintele Asociației Istoricii Nicolae Iorga din Ungheni, Corneliu Prepelită, pentru implicarea, susținerea și sponsorizarea acțiunilor culturale ale Bibliotecii Publice Raionale „Dimitrie Cantemir” i-a acordat premiul pentru cel mai bun susținător al bibliotecii.

În mesajul său de felicitare, Corneliu Prepelită, „Stimați parteneri ai Asociației Istoricii Nicolae Iorga, stimați bibliotecari! Revin cu drag în Templul minunat al Cărții- Biblioteca, acolo unde filele de carte mă îndeamnă să culeg noi informații. Vă felicităm cordial cu această unică ocazie-sărbătoarea Dumneavoastră profesională! Fie ca lumina cărții pe care o răspândiți să lumineze și în anii ce vin sufletele și cugetele noastre, îndemnându-ne către viitorul cel bun. Vă doresc tuturor multă sănătate, energie, creatoare, viață senină, reușite profesionale și căldură în căminele familiale. Rămânem în speranța unei colaborări rodnice. La mulți ani!

Încă de copil am o atitudine deosebită și un respect imens față de Bibliotecă și carte. Pentru mine Biblioteca e o clădire sfântă, întocmai ca și o Biserică. Dacă pe pereții Bisericii sunt pictate fețe sfinte, care prin privirile lor ne îndeamnă la bunătate, la iertare și iubire, apoi în Bibliotecă cărțile de pe rafturi, scrise de cele mai luminate minți ale omenirii, ne îndeamnă exact la aceiași.

